

Nefndarsvið Alþingis
Velferðarnefnd
101 Reykjavík

Reykjavík, 17. maí 2023
Tilvísun: M202305-0336

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um fæðingar- og foreldraorlof (afkomuöryggi, meðgönguorlof og vinnutímastytting foreldris), mál 955

Alþýðusamband Íslands hefur verið leiðandi í mótun og framþróun laga um fæðingar- og foreldraorlof um langa hríð enda um að ræða stórt hagsmunamál fyrir launafólk og forsendur jafnari stöðu kynjanna á vinnumarkaði.

Markmið nýju laganna nr. 144/2020 jafnt sem og þeirra sem gengu í gildi árið 2000 er að gera foreldrum kleift að samræma fjölskyldu- og atvinnulíf og tryggja barni samvistir við báða foreldra. Með lögunum frá árinu 2000 fengu feður í fyrsta sinn óframseljanlegan rétt til fæðingarorlofs (í þrjá mánuði) og árið 2021 var 12 mánaða orlofi skipt á milli foreldra þó heimilt væri að framselja sex vikur af þeim rétti til hins foreldrisins.

Rannsókn fræðafólksins Ásdísar A. Arnalds, Guðnýjar Bjarkar Eydal og Ingólfs V. Gíslasonar frá árinu 2021 sýnir fram á að framþróun hefur átt sér stað í anda markmiðanna. Á rúmlega tuttugu ára tímabili hafa feður aukið þátttöku sína í umönnun barna sinna og dregið hefur saman með foreldrum hvað varðar atvinnuþátttöku og vinnutíma. 85% feðra hafa nýtt rétt sinn til fæðingarorlofs og ekki þykir lengur sjálfgefið að mæður fórn stöðu sinni á vinnumarkaði eftir barnsburð eins og áður var.

Þrátt fyrir þróun í rétta átt til aukins jafnræðis á milli kynja á vinnumarkaði má enn gera betur. Samkvæmt nýrri skýrslu félags- og barnamálaráðuneytis nýta feður enn einungis því sem nemur óframseljanlegum rétti sínum. Að öllu jöfnu virðist sem karlar taki fjóra og hálfan mánuð á meðan konur nýta sjö og hálfan mánuð eftir lagabreytinguna 2021. Þar að auki virðist sem hið svokallaða umönnunarbíl bitni frekar á mæðrum en feðrum, en það er bilið frá því að fæðingarorlofi lýkur og þar til leikskólar taka við, með tilheyrandi fjarveru mæðra af vinnumarkaði.

ASÍ fagnar þeim umbótum sem koma fram í þingmannafrumvarpi sem um ræðir enda eðlilegt að framþróunin haldi áfram til að betrubæta kerfið í kringum foreldra- og fæðingarorlof, launafólki til hagsbóta og ASÍ tekur undir margt af því sem frumvarpið inniber.

ASÍ tekur undir öll þau sjónarmið sem eiga við um afkomuöryggi foreldra enda löngum ljóst að 20% skerðing á tekjum lágtekjufólks getur haft stórfelld áhrif á velferð fjölskyldunnar. Þar af leiðandi styður ASÍ hugmyndir um að skerðing eigi sér stað á tekjum yfir 350.000 kr. Ljóst er að hækka þarf fæðingarstyrk og jafnframt má þykja eðlilegt að hækka hámarksgreiðslur í 800.000 kr. til að halda í við verðlagsþróun.

ASÍ styður einnig tillögu um sérstakt meðgönguorlof sem hefjist á 36. viku meðgöngu án þess að til skerðingar komi á rétti kvenna til launaðs fæðingarorlofs eftir fæðingu barns. Þessi sjónarmið

Alþýðusamband Íslands

komu skýrt fram í umsögnum heilbrigðisstarfsfólks við þinglega meðferð frumvarpsins og full ástæða til að taka þau sjónarmið alvarlega.

ASÍ telur að sú nýlunda sem kemur fram í frumvarpinu um rétt til vinnutímastyttingar í kjölfar fæðingarorlofs sé til bóta fyrir foreldra ungra barna og gæti stuðlað enn frekar að því að uppfylla markmið laganna um samræmingu fjölskyldulífs og atvinnulífs. Styttingin gæti minnkað álag á fjölskyldur með ung börn og um leið leikskóla landsins, sem gæti með tímanum haft þau áhrif að umönnunarbilið minnkar. Á hinn bóginn telur ASÍ brýnt að afleiðingar slíkra breytinga séu metnar út frá sjónarmiðum kynjajafnréttis. Komi mæður og feður til að nýta slíkt úrræði til jafns, eða hér um bil, er breytingin jákvæð en ef úrræðið verður nær einungis nýtt af mæðrum gæti það haft þau áhrif að staða þeirra á vinnumarkaði veikist. Þessu þarf að fylgjast náið með, ekki síst í ljósi þeirrar tilhneigingar em greint er frá hér að ofan, að feður nýti einungis þann rétt sem þeir eiga sem ekki er framseljanlegur.

Fæðingar- og foreldraorlofskerfið á að vera í sífelldri endurskoðun, enda er kerfinu beinlínis ætlað að þrýsta á jákvæðar samfélagslegar breytingar. Það er brýnt að allar tillögur að breytingum séu rýndar með hin svokölluðu kynjagleraugu á nefinu.

Virðingarfyllst,

Guðrún Margrét Guðmundsdóttir, jafnréttisfulltrúi ASÍ